

Oogst Watertop 2024

WATER EN BODEM STUREND, HOE DAN?

Uitvoering van water- en bodembeleid
vraagt om ruimte, regels en regie.

 UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

**“Als we nu te weinig doen,
hebben zij straks een veel
groter vraagstuk.”**

Deelnemer Watertop 2024

UITVOERING VAN WATER EN BODEM STUREND VRAAGT OM RUIMTE, REGELS EN REGIE

We hebben ons in Nederland gespecialiseerd in het keren van het water. We zijn daarin zo succesvol dat we - waterexperts, beleidsmakers en burgers - ons compleet comfortabel voelen in ons lage land, achter onze dijken en dammen. Ook regenwater vangen we op, we bergen het en we voeren het af. Dat geeft het gevoel dat we het gewonnen en beschermde land kunnen gebruiken zoals we willen. Maar inmiddels zien we dat de grenzen van het watersysteem in zicht komen. We kunnen de zeedijken verder ophogen, maar het zoute water dringt steeds verder de polders in. We kunnen het water in het hoogste tempo afvoeren maar we moeten het voor andere momenten eigenlijk zo lang mogelijk vasthouden. We kunnen het waterpeil nog verder laten zakken maar de bodem zakt mee en de natuur verdroogt. Het water heeft ruimte nodig. Als we daar geen invulling aan geven, neemt het water deze ruimte zelf of hebben we het niet langer tot onze beschikking.

Tegelijkertijd wordt weer wispelturiger en nemen de extremen toe terwijl ons land steeds intensiever wordt gebruikt. Dat maakt dat het niet altijd meer mogelijk is om aan alle watervraag te voldoen in droge zomers, dat agrariërs hun land niet altijd op tijd kunnen bewerken in het voorjaar, dat huizen te maken kunnen krijgen met funderingsschade en wateroverlast.

We kunnen de waterpuzzel niet altijd meer technisch oplossen, ook niet vanuit een maatschappelijk financieel oogpunt. In plaats van ons land en watersysteem nog verder aan te passen aan onze wensen, moeten wij ons gaan aanpassen aan de grenzen die water en bodem stellen. Dat vraagt een om ander vertrekpunt van de ruimtelijke ordening en inrichting, en die start met water.

Nederland is een vol land waarbij elke vierkante meter is bestemd. Ruimtelijke ordening is een schuifpuzzel en sommige functies zijn op de ene plek logischer dan op de andere. Water is hierbij een belangrijke ordenaar. Omwille van de waterkwaliteit, maar ook de beschikbaarheid of de ruimte die het water nodig heeft. Water stelt eisen aan wat waar kan. Maar ook aan hoe de ruimte vervolgens wordt gebruikt.

WATER VRAAGT OM RUIMTE

Sommige partijen zetten water neer als een belang. Een belang dat moet worden afgewogen tegen andere belangen zoals een ondernemersbelang, woningbouw, of natuur. Maar water is geen belang in de zin dat het kan worden genegeerd of elders kan worden opgelost. Het is een fysiek gegeven. In welke mate we hinder of juist profijt hebben van water, is grotendeels een ruimtelijk vraagstuk.

Om onze vruchtbare landbouwgronden productief te houden, is voldoende schoon water nodig. Tegelijkertijd zien we dat water vasthouden kan leiden tot wateroverlast. Om het watersysteem voor de landbouw meer robuust te maken, is bovenstrooms meer ruimte nodig. Ruimte voor water op de hellingen van de plateaus en heuvelruggen, en ruimte in de beekdalen. Nu al zien we dat gebieden waar de oude beeklopen zijn hersteld, veel minder problemen hebben met water op het land.

Ook burgers mogen ervan uitgaan dat overheden hier aan de voorkant rekening mee houden. Bestaanszekerheid vraagt dat we voorkomen dat huizen worden gebouwd op plekken die daar over 20 jaar niet meer voor geschikt blijken, met alle ellende voor de bewoners van dien. Daarvoor is nodig dat er in elk geval de juiste maatregelen zijn genomen om de nadelige effecten van een locatie te compenseren. En dat het nemen van die maatregelen niet optioneel is, maar een onontkoombaar gevolg van een keuze om op een "locatie met opgaven voor het watersysteem" toch te willen bouwen.

De rivieren hebben meer ruimte nodig om piekbuien en hoogwatergolven op te kunnen vangen en toekomstige dijkversterkingen vragen er om dat we daar nu ruimte voor reserveren.

“Alle taboes moeten op tafel”

Deelnemer Watertop 2024

**“Extremen worden normaler.
Omgaan met water en bodem is niet
iets wat je uit een boekje leert.”**

Deelnemer Watertop 2024

WATER VRAAGT OM REGELS

Water en bodem sturend betekent bijvoorbeeld dat de geschiktheid van een bouwlocatie doorwerkt in de grondexploitatie, en daarmee in de haalbare verkoopprijzen van de woningen. Er moeten jaarlijks 100.000 woningen worden gebouwd. Kosten voor inrichting en bouw om een woonwijk waterbestendig te maken, moeten bij het kiezen van een locatie worden meegenomen. Dit om te voorkomen dat onverwachte kosten voor inrichtingsmaatregelen en waterkwaliteitsmaatregelen, een op het eerste gezicht goedkope locatie te duur maken, met als gevolg dat de maatregelen alsnog worden geschrapt.

Zowel het tijdig in kaart brengen van de benodigde maatregelen, als het uitvoeren ervan mogen niet optioneel zijn. Nu is het zo dat een initiatiefnemer de eisen van het waterschap naast zich neer kan leggen en dit in praktijk ook doet. Dit is niet houdbaar.

In het belang van de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van ons land zullen we als gezamenlijke overheden een bouw, inrichting en gebruik moeten afdwingen die past bij de water- en bodemkenmerken van een gebied. Daarvoor zijn regels nodig, zodat aan de voorkant helder is wat er wél kan.

Waterschappen vervullen hierbij een cruciale rol als waterautoriteit. Zij pleiten ervoor om de Weging Waterbelang stevig te verankeren in de Omgevingswet en om de ruimtelijke regels in verordeningen van de verschillende overheden klimaatbestendig te maken. Het Rijk kan hier op sturen. Daarnaast roepen de waterschappen het Rijk op om de nationale kaders voor klimaatadaptatie wettelijk te borgen.

WATER VRAAGT OM REGIE

Door nu slimme keuzes te maken aan de voorkant en niet tegen beter weten in vast te houden aan ‘de oude maakbaarheid’, pakken we de kansen die er liggen en kunnen we ons unieke watersysteem voor de toekomst behouden.

Toekomstbestendige oplossingen kosten op korte termijn meer geld en vragen meer aandacht dan er nu voor is, ook in het landelijk gebied. Wanneer we echter vanuit sectorale belangen opereren en de lastige keuzes voor ons uit schuiven, zadelen we volgende generaties op met onbedwingbaar grote problemen.

Dit vraagt om afstemming en regie, waarbij elke overheidslaag op zijn eigen niveau bijdraagt aan de gezamenlijke opgaven. In het Hoofdlijnenakkoord stelt het aanstaande kabinet dat zij de medeoverheden vroegtijdig wil betrekken om vervolgens als Rijk de knopen door te hakken. Ons water en bodemsysteem is geen puzzelstukje, het is de tafel waarop complexe puzzel van de ruimtelijke ordening moet worden gelegd. Wij nemen daar graag aan plaats, met medeoverheden, waarbij we het Rijk oproepen om het stuur in handen te nemen.

Colofon

Dit is een publicatie van de Unie van Waterschappen, 2024.

Contact:

Tekst en redactie:

Opmaak en visuals:

AI-gegenereerde afbeeldingen:

info@uvw.nl

Unie van Waterschappen

Studio Duel

De afbeeldingen in deze publicatie zijn deels of volledig gegenereerd met behulp van kunstmatige intelligentie (AI). De AI-gegenereerde afbeeldingen zijn gemaakt met MidJourney.

 UNIE VAN
WATERSCHAPPEN